

Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel 2024-2027

Voortgangsrapportage 2026

Provincie Noord-Brabant

1 Inleiding

Introductie

Het programma Landbouw & Voedsel hanteert de [Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel 2024-2027](#) als leidraad voor zijn activiteiten. Deze agenda is een uitwerking van de Omgevingsvisie (2018) en het [Beleidskader Landbouw & Voedsel 2030](#) (2022). Dit laatste document bevat onze ambities en doelstellingen voor 2030. Daarnaast is het bestuursakkoord 2024-2027 als leidraad gebruikt voor de uitvoeringsagenda.

In deze voortgangsrapportage nemen we u mee in een viertal majeure onderwerpen in het werkveld van het programma Landbouw en Voedsel. Ons programma opereert in een breed werkveld, zowel binnen de provincie Noord-Brabant als de provinciale organisatie. Daarmee en daarnaast staat de uitvoering van ons beleid onder invloed van tal van externe ontwikkelingen. Enerzijds zijn dat de ontwikkelingen in de landbouw- en voedselketens zelf, zoals zich wijzigende marktomstandigheden. Aan de andere kant zijn dat de ontwikkelingen in het Europese en nationale beleid dat zich richt op landbouw en voedsel, vooral waar het gaat om het bereiken van een betere balans en samenhang tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen.

In deze voortgangsrapportage laten we aan de hand van vier onderwerpen zien hoe ons programma in deze dynamiek werkt aan het creëren van richting en perspectief voor agrarisch ondernemers, zowel boeren en tuinders als hun ketenpartners. Zo werken we aan een slimme, waardevolle, circulaire en verbonden Brabantse Voedselketen.

Het kabinet heeft op 26 juni 2026 een uitgebreid pakket maatregelen bekend gemaakt: Het pakket Landbouw, Natuur en Stikstof. Uitwerking en uitvoering van deze maatregelen zal van grote invloed zijn op de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel. Op dit moment is het nog niet mogelijk hier concrete informatie over te verstrekken omdat de verdere uitwerking van de kabinetsbrief plaats moet vinden. Vooruitlopend op deze uitwerking heeft de minister van LNVN €150 mln. beschikbaar gesteld voor de Peel. De vertaling hiervan vindt momenteel plaats en wordt verwerkt in het eerstvolgende P&C document.

Daarnaast is er een hoofdlijnen-convenant gewasbescherming door het rijk met vooral sectorpartijen opgesteld. Er komt nog een uitwerking in deelconvenanten. Ook daarvoor geldt dat de uitwerking van grote invloed kan zijn op de land- en tuinbouw en de maatregelen die de provincie aanvullend kan en wil nemen.

Kernboodschap

Vanuit Brabant als belangrijke landbouwprovincie pakken we een actieve rol in diverse nationale beleidsdiscussies en -ontwikkelingen. Dit omdat deze onderwerpen van groot belang zijn voor Brabant en omdat we vanuit de kracht van het Brabantse Voedselnetwerk een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de desbetreffende maatschappelijke vraagstukken.

1.1 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot de voortgang in de uitvoering. Daarbij brengen we ook de impact van deze aspecten in beeld op de uitvoeringsagenda en geven concreet aan waar er bijstelling nodig is (of mogelijk gaat zijn). In hoofdstuk drie geven we het financieel overzicht weer. Indien van toepassing omvat dat ook financiële voorstellen die in Burap II meegenomen worden. Tot slot vatten we de voorgestelde aanpassingen in de uitvoeringsagenda voor volgend jaar samen. Hiermee ontstaat een concreet en transparant overzicht in wat op welke wijze gewijzigd wordt.

2 Ontwikkelingen met impact

2.1 Herverkaveling

Een goede verkaveling en ontsluiting van percelen is altijd van belang vanwege een zo efficiënt mogelijke productie.

Gaandeweg tekent zich een extra reden af om opnieuw en extra aandacht te besteden aan herverkaveling. In het kader van de zonering rondom N2000-gebieden is er in het landbouwgebied een opgave om minder stikstof te emitteren, een hogere grondwaterstand toe te staan, minimaal te bemesten, geen of zeer minimaal (chemische) gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken en de bio-diversiteit te verhogen. Eén van de voor de hand liggende manieren om – met behoud van landbouwkundig gebruik – is extensief beheerd grasland.

Dit sluit vrijwel nooit aan bij het huidige gebruik. Het huidige gebruik is een mix van intensief en extensief beheerd grasland, akkerbouw, groenteteelt en incidenteel boomteelt.

Om toe te bewegen naar een situatie dat de grond wordt gebruikt door een aantal extensieve rundveebedrijven (melkveehouderij of graasdierenhouderij) is een aantal zaken nodig:

- Ondernemers die bereid zijn om op die locatie een dergelijke extensieve bedrijfsvoering vorm te geven.
- Het opleiden en trainen van boeren in een natuurinclusieve bedrijfsvoering: dat wordt inmiddels een aantal jaren in Noord-Brabant opgepakt, o.a. met de coaches Natuur-inclusieve landbouw.
- Herwaardering van de agrarische grond: de huidige grondprijzen zijn gemiddeld meer dan 2 keer te hoog om te kunnen bijdragen aan een rendabele bedrijfsvoering. Het ministerie van LNVN heeft hiervoor een regeling ter goedkeuring voorgelegd bij de Europese Commissie. Die regeling is erop gericht om financieel bij te dragen zodat de grond voor een lagere waarde op de balans van het bedrijf staat. Op die percelen accepteert de ondernemer een aantal beperkingen zoals een hogere grondwaterstand, minder of geen chemische gewasbeschermingsmiddelen, minder bemesting en maatregelen gericht op een hogere bio-diversiteit. Het opbrengend vermogen van deze percelen loopt uiteraard terug. Dat correspondeert met de lagere waarde.
- Herverkaveling. De grond is nu immers niet alleen in gebruik bij extensiverende melk/vleesveehouders. Als de grondwaterstand wordt verhoogd leidt dat meteen tot problemen bij de akkerbouwers en groentetelers. Als de percelen – het dichtst bij de N2000-gebieden – vernat moeten gaan worden, betekent dit dat de betreffende akkerbouwers, groentetelers en mogelijk boom- en bollentelers die percelen niet meer gaan gebruiken. Er moet dus een verandering van grondgebruik gaan plaatsvinden waaruit een herverkaveling voortkomt. Hieronder wordt nader ingegaan op de herverkaveling.
- Verplaatsing van bedrijven. In die gevallen dat de huiskavel met bedrijfsgebouwen van een akkerbouwer/groenteteler in de te vernatten zone bevindt, zal de slotsom zijn dat een verplaatsing aan de orde is. In de praktijk gaat het om een beperkt aantal. Het ministerie van LNVN heeft een verplaatsingsregeling aangekondigd.

Op hoofdlijnen zijn er twee soorten verkaveling: 'vrijwillig' en 'wettelijk'.

Vrijwillige verkavelingen zijn meestal kleinschalig(er). Het staat elke grondeigenaar vrij om zijn of haar grond te ruilen met een andere eigenaar. De provincie heeft de mogelijkheid om vrijwillige verkavelingen te ondersteunen met een subsidie-regeling. Voorwaarde is wel dat er een verbetering voor natuur of water optreedt. De regeling wordt later dit jaar herzien.

Bij een wettelijke herverkaveling is er meestal sprake van een groter projectgebied, (veel) meer grondeigenaren en daarmee een veel complexere opgave. De provincie is veelal het bevoegde gezag als het gaat om wettelijke herverkaveling. Bij wettelijke herverkaveling kunnen ook de doelen voor water en natuur worden gerealiseerd. Op dit moment bereidt de provincie zich ambtelijk voor om ook (een) wettelijke herverkaveling(en) te kunnen uitvoeren. De verwachting is dat het aantal wettelijke herverkavelingen beperkt zal zijn. De kosten voor het uitvoeren van een wettelijke herverkaveling zijn aanzienlijk. De inzet is erop gericht de wettelijke herverkavelingen te kunnen uitvoeren met rijksmiddelen.

Impact op de uitvoeringsagenda

De impact op de uitvoeringsagenda 2027 laat zich nu nog niet invullen. Er bestaan wel enkele ideeën in concrete gebieden over een wettelijke herverkaveling, maar die moeten nog uitkristalliseren. Als projecten worden uitgevoerd, zal dat beslag leggen op capaciteit van meerdere programma's, waaronder MPO.

2.2 Gezondheid omwonenden en geitenhouderij

In 2025 publiceerde de Gezondheidsraad een [rapport](#) waaruit blijkt dat mensen die binnen 500 meter van een geitenhouderij wonen een verhoogd risico hebben op longontsteking. Dat risico is aanzienlijk wanneer je het vergelijkt met blootstelling aan andere vormen van luchtverontreiniging of milieufactoren.

De Gezondheidsraad pleit daarom voor extra voorzorgsmaatregelen. Zo adviseert zij om bij nieuwvestiging van geitenhouderijen en bij de bouw van woningen of andere gebouwen waar mensen langdurig verblijven minimaal 1 kilometer afstand aan te houden. Dit geldt totdat duidelijk is of technische maatregelen om emissies te verminderen voldoende bescherming bieden.

Voorlopig kabinetsstandpunt: landelijke norm op komst

Het advies van de Gezondheidsraad was voor het kabinet aanleiding om een voorlopig standpunt in te nemen. De kern daarvan:

- Het kabinet werkt aan een afstandsnorm voor nieuwe geitenhouderijen nabij woonkernen en andere gevoelige bestemmingen.
- Het onderzoekt ook hoe nieuwe woonkernen en gevoelige functies zich mogen ontwikkelen in de buurt van bestaande geitenbedrijven.
- Daarnaast wil het kabinet het risico voor omwonenden in de huidige situatie verlagen, bijvoorbeeld via emissiereductie op bedrijfsniveau. Hiervoor is echter aanvullend onderzoek nodig.
- In prioritaire situaties komt er een maatwerkaanpak.

Op 10 juli 2026 is bekend gemaakt hoe dit landelijk maatregelenpakket eruit komt te zien.

Ondertussen zitten we niet stil. Vanuit verschillende disciplines denken we mee met gemeenten die problemen ervaren met bestaande of geplande woningbouw in de nabijheid van geitenhouderijen. Waar knelpunten ontstaan, brengen we deze in kaart en zoeken we samen met ondernemers en gemeenten naar oplossingen.

Het geitenmoratorium houdt in:

- Nieuw vestiging of omschakeling naar geitenhouderij is niet toegestaan;
- Uitbreiding van oppervlakte dierenverblijf is niet mogelijk.

In IPO verband werken de 12 provincies samen om richting het rijk met een standpunt te komen. De provincies staan positief tegenover de eerste stappen die het kabinet heeft gezet op dit dossier. Een belangrijk dilemma is dat de voorgestelde ruimtelijke maatregelen vooral gericht zijn op nieuwe situaties en niet concreet worden voor bestaande situaties. Provincies vragen het Rijk daarbij om generiek beleid met heldere kaders en provincies de ruimte te laten voor aanvullend autonoom beleid. Vanuit onze taak en belangen maar ook vanwege onze expertise en ervaring zijn we bestuurlijk vertegenwoordigd als Brabant in de gesprekken met het Rijk met de twee ministeries.

Impact op de uitvoeringsagenda

In de Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel werken we aan een duurzame ontwikkeling van de geitensector. Daarbij staat de gezondheid van mens en dier centraal, volgens het One-Health principe. Zo zoeken we naar een integrale oplossing voor de gezondheidseffecten van geitenhouderijen.

We zetten in op gerichte projecten om de gezondheid te verbeteren. Een voorbeeld is het BRIDGE-project, waarin we willen werken aan het real-time monitoren van infectieziekten. Ook starten we een project met Wageningen Bioveterinary Research om kennisgaten rond vaccinatiestrategieën tegen Q-koorts bij geiten te verkleinen.

Met deze aanpak versterken we de kennisbasis en kunnen we gericht maatregelen nemen. Dit helpt om risico's voor omwonenden te verlagen. Voor nu betekent dit geen verandering van de Uitvoeringsagenda.

2.3 Doelsturing

De provincie Noord-Brabant wil doelsturing verder ontwikkelen als aanvulling op het huidige beleid voor landbouw, natuur, water, bodem en klimaat. Uitgangspunt is: **“doelsturing waar het kan, middelsturing waar het moet.”** De bestaande middelsturing alleen levert onvoldoende resultaat op voor het behalen van maatschappelijke en wettelijke doelen. Tegelijkertijd biedt doelsturing agrariërs meer ruimte om zelf effectieve maatregelen te kiezen, wat leidt tot meer eigenaarschap, innovatie en een doelmatigere inzet van middelen.

De provincie heeft de afgelopen jaren al ervaring opgedaan met doelsturing, onder andere via de Brabantse Biodiversiteitsmonitoren voor melkveehouderij en akkerbouw. Inmiddels bestaat breed draagvlak voor verdere ontwikkeling van doelsturing, maar is ook duidelijk geworden dat deze aanpak niet direct een volledige vervanger van middelsturing kan zijn. Een zorgvuldige ontwikkeling is noodzakelijk, met aandacht voor technische, juridische en sociale randvoorwaarden zoals betrouwbare KPI's, monitoring, datakwaliteit, vergunningverlening, toezicht en draagvlak.

Brabant blijft een actieve rol spelen in de verdere uitwerking van doelsturing, zonder de regierol van het Rijk over te nemen. De provincie wil deelnemen aan landelijke ontwikkelingen, waaronder de governance van een uniforme landelijke KPI-systematiek, en haar kennis en praktijkervaring inzetten binnen pilots en gebiedsgerichte projecten.

De ontwikkelstrategie richt zich op een stapsgewijze invoering, waarbij doelsturing in eerste instantie wordt toegepast via uitzonderingen of vrijstellingen op bestaande middelvoorschriften.

Een voorbeeld hiervan is de aanpak voor natuurinclusieve melkveehouderij, waarbij ondernemers via prestaties op vastgestelde indicatoren kunnen aantonen dat zij aan provinciale eisen voldoen. Monitoring, borging, handhaafbaarheid en aantoonbaar extra doelbereik zijn daarbij essentiële voorwaarden. De aanpak sluit aan bij bestaande provinciale programma's en wordt uitgevoerd in samenwerking met agrariërs, gemeenten, omgevingsdiensten, het bedrijfsleven en andere overheden.

Impact op de uitvoeringsagenda

De inzet op doelsturing past bij de activiteiten die we uitvoeren om de landbouw te verduurzamen. Zowel bij hoogproductieve duurzame landbouw als bij natuurinclusieve en extensieve landbouw zijn doelsturingsinstrumenten al onderdeel van de aanpak. De opgedane ervaring wordt ook nu al ingebracht in landelijke trajecten. Met de toegenomen ambitie bij medeoverheden valt de Brabantse inzet voor de ontwikkeling die nodig is om tot een voldoende robuust systeem te komen in steeds vruchtbaardere aarde. Daarmee leiden deze ontwikkelingen nu niet tot een wijziging van de Uitvoeringsagenda.

2.4 Ondersteuningsnetwerk Noord-Brabant

Een recente ontwikkeling is dat in juli 2025 de teams BIO/NIL, VABIMPULS, Aanpak Piekbelasting en het (voormalige) Ondersteuningsnetwerk zijn samengevoegd. Deze teams zijn verdergegaan onder de titel Ondersteuningsnetwerk. Het doel is het ondersteunen van agrarische ondernemers in het vinden van een nieuw perspectief. Dat perspectief kan ook stoppen en of een activiteit buiten de landbouw zijn. Op deze manier is er binnen de provincie voor de betreffende ondernemers één loket, waar ze voor de verschillende vormen van ondersteuning terecht kunnen. Daarnaast is de afstemming tussen de verschillende vormen van ondersteuning verbeterd.

Aanpak Piekbelasting

Deze aanpak behelst de procesbegeleiding van een aantal rijksregelingen. Zijnde: de LBV, LBV+, LBVKS, SBV (innovatieregeling) en LVVP (verplaatsingsregeling). De aanvraagperioden van de genoemde regelingen zijn gesloten, met uitzondering van de LVVP-regeling. In 2026 worden lopende casussen ondersteund en tot afronding gebracht. Ondersteuning is gericht op het al dan niet doorzetten van beëindiging, het in kaart brengen van de persoonlijke en financiële gevolgen en begeleiden van de herbestemming.

	Aantal cases
Nieuw 2026	18
Afgerond 2026	2

VABIMPULS

Deze aanpak richt zich op vrijkomende agrarische bebouwing. Dit programma loopt al sinds 2017. Hiervoor kunnen ondernemers aanspraak maken op 30 uur begeleiding door externe specialisten en deskundigen. Deze begeleiding is gericht op het uitwerken van de 1e ideeën rondom herbestemming. En het vooruit helpen met het uitwerken van de vervolgstappen.

	Aantal cases
Nieuw 2026	19
Afgerond 2026	3

Coaching Biologisch Natuurinclusief

Is gericht op het begeleiden van ondernemers die overwegen om over te stappen naar een biologische of natuurinclusieve bedrijfsvoering en daarbij gebruik willen maken van de regelingen die de provincie hiervoor beschikbaar heeft gesteld. Bijvoorbeeld de extensivering en/of afwaardering van gronden.

	Aantal cases
Nieuw 2026	34
Afgerond 2026	0

Procesbegeleiding

Richt zich op het vooruitbrengen van individuele casussen die om diverse redenen een hulpvraag hebben die een relatie heeft tot de overheid. In 2026 was met name de Maatregel ammoniakreductie veehouderij die veel ondernemers voor vragen en uitdagingen hebben gesteld. Daarnaast komen ook individuele casussen naar voren vanuit de gebiedsgerichte aanpak (GGA). Deze casussen kenmerken zich doordat verschillende beleidsterreinen bij elkaar komen. De begeleiding richt zich op het faciliteren van gesprekken met ondernemers en verschillende overheden, gericht op het tot stand brengen van maatwerkoplossingen.

	Aantal cases
Nieuw 2026	71
Afgerond 2026	22

Concrete resultaten

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van resultaten.

Aanpak Piekbelasting

Procesbegeleiding van het Ondersteuningsnetwerk is ingezet voor een stoppend melkveebedrijf dat meedoet aan de LBV+ regeling. De stallen zijn gesloopt. Hiervoor is een manege in de plaats gekomen.

VABIMPULS

Een voorbeeldcasus betreft een leegstaande locatie. Procesbegeleiding heeft de ondernemer geholpen om op de vrijstaande locatie een recreatieonderneming te starten.

Coaching Biologisch Inclusief

Een voorbeeld is een eigenaar van een oud melkveebedrijf. De eigenaar wil het bedrijf omzetten naar een regeneratief/bio tuinbouwbedrijf. Het Ondersteuningsnetwerk helpt de eigenaar qua proces voor het maken van de juiste keuze.

Procesbegeleiding

Een voorbeeld zijn de vernieuwbouwcasussen. Een aantal bedrijven die maatregelen moeten nemen vanwege de Maatregel ammoniakreductie veehouderij liepen vast doordat hun stallen te verouderd waren om nog in te investeren. Met hulp van het Ondersteuningsnetwerk zijn deze bedrijven op het spoor gezet om een hardheidsclausule aan te vragen en daarmee de ruimte te krijgen om de reductiemaatregelen te kunnen combineren met (gedeeltelijke) nieuwbouw.

Gebiedscasussen

Individuele ondernemers die met hun bedrijf kunnen bijdragen aan het behalen van gebiedsdoelen, maar daarvoor wel ontwikkelruimte nodig hebben, zijn begeleid om tot plannen te komen waarbij zij bijvoorbeeld kunnen extensiveren, meer water kunnen vasthouden in een gebied en tegelijkertijd ook hun stal vernieuwen en emissie besparen.

Impact op de uitvoeringsagenda

Met de bovenstaande vormen van ondersteuning draagt het Ondersteuningsnetwerk direct bij aan de 4 hoofddoelen uit de uitvoeringsagenda. Met name de begeleiding van ondernemers die een transitie doormaken door ofwel een minder duurzame activiteit te beëindigen of een bedrijfsaanpassing te doen waardoor ze juist duurzamer produceren. Dit is geen eenvoudig proces om te doorlopen. Het Ondersteuningsnetwerk helpt deze ondernemers om hun weg te vinden in relatie met de overheid. Ook hier is er niet sprake van een wijziging van de Uitvoeringsagenda.

2.5 Overige ontwikkelingen

Een paar overige ontwikkelingen die in het oog springen zijn:

- Het teruglopen van het aantal leerlingen dat agrarisch onderwijs volgt. De belangrijkste oorzaak is overigens het demografische gegeven dat er überhaupt minder leerlingen zijn.
- Een toenemende polarisatie tussen boer en burger (hierbij spelen thema's als de invloed van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de gezondheid van omwonenden, de geitenhouderij en geur en fijnstof uit de veehouderij) en de toenemende afstand tussen boer en overheid op thema's als ammoniakemissie, onttrekking van water en gewasbeschermingsmiddelen.

We ondernemen activiteiten op deze onderwerpen, zonder dat daarmee de polarisatie en afstand opgelost worden, of het aantal leerlingen toeneemt. Het draagt wel bij aan de vermindering ervan.

3 Financiën

1.1 Financieel overzicht

Naam	Beschikbaar 2024-2027	Realisatie 2024-2025	Ramingen		Restant middelen*	Begrotingswijziging VUA	
			2026	2027		2026	2027
Meest duurzame landbouw in europa	13.312.257	2.980.326	2.174.822	1.360.000	6.797.109	485.000	-485.000
Economisch toongevende landbouw	3.127.401	1.759.061	630.000	660.000	78.340		
Natuur-en landschapsinclusieve landbouw	6.910.875	986.316	4.563.245	560.000	801.314	-367.000	
Landbouw algemeen	3.598.728	499.634	1.053.728	825.000	1.220.366		
Rijksmiddelen	51.816.495	21.963.982	18.151.917	11.700.596	0	-644.177	-81.167
Organisatiekosten*	23.458.871	11.193.542	5.231.953	5.231.953	1.801.423	367.000	
Totaal	102.224.627	39.382.861	31.805.665	20.337.549	10.698.552	-159.177	-566.167

*aannname raming organisatiekosten 2027 = organisatiekosten 2027

2.1 Financiële voorstellen

Bij de 2e BURAP zijn een drietal begrotingswijzigingen in opgenomen, te weten de verwerking van de eerder (vanuit 2025) overgehevelde budgetten regiodeal ad. 485.000 euro, die naar 2027 zijn overgeheveld, toch beschikbaar te stellen voor 2026; het omzetten van 367.000 euro van programmabudget naar OKB-budget (organisatiebudgetten) en andere fasering Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw (betreft SPUK-middelen) voor de jaren 2026, 2027 en 2028.

4 Aanpassingen uitvoeringsagenda

Er zijn geen aanpassingen in de Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel.

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl